

CRNA SLAVONSKA PASMINA SVINJA ULAZI U FAZU IZČEZAVANJA

BLACK SLAVONIAN BREED OF PIGS COMES INTO THE PHASE OF DISAPPEARANCE

Marija Uremović

SAŽETAK

Na osnovi prikupljenih informacija o kretanju broja krmača crne slavonske pasmine u selima slavonske Posavine proizlazi da je ova pasmina u fazi nestajanja. Poslije II. svjetskog rata crna slavonska pasmina je dominirala u ovim krajevima, međutim, križanjem i zamjenom s plemenitim pasminama broj svinja je smanjen do te mjere da će s velikim naporima biti moguće očuvati ovu pasminu.

Radi očuvanja ove pasmine ona je 1994. godine uključena u FAO-ov program očuvanja autohtonih pasmina u istočnoj i srednjoj Europi.

Kako do sada nije dobivena premija za vlasnike svinja crne slavonske pasmine moglo bi se dogoditi da i ova pasmina doživi sudbinu mangulice.

Radi očuvanja preostalih grla i povećanja broja svinja crne slavonske pasmine potrebno je osnovati udrugu uzgajča ove pasmine i napraviti program o njenom očuvanju po propisima koji važe u zemljama koje su zaštitile svoje autohtone pasmine.

ABSTRACT

From the information on the number of sows of the black Slavonian breed collected in the villages of Posavina it seems that the breed is dying out. After World War II the black Slavonian breed was dominant in that area, but by crossbreeding and exchange for purebreeds the number of pigs has decreased to such a degree that only with big efforts it will be possible to preserve the breed.

With the aim of preserving it in 1994 the breed was included in the FAO preservation programme of autochthonous breeds in eastern and central Europe.

As the owners of the black Slavonian pigs have not been given a premium so

far this breed might have the same fate as the Mangulica.

In order to preserve the remaining black Slavonian pig and increase their number it is necessary to establish a society of breeders and make a programme for the preservation of the breed following the regulations existing in the countries which have protected their autochthonous breeds.

UVOD

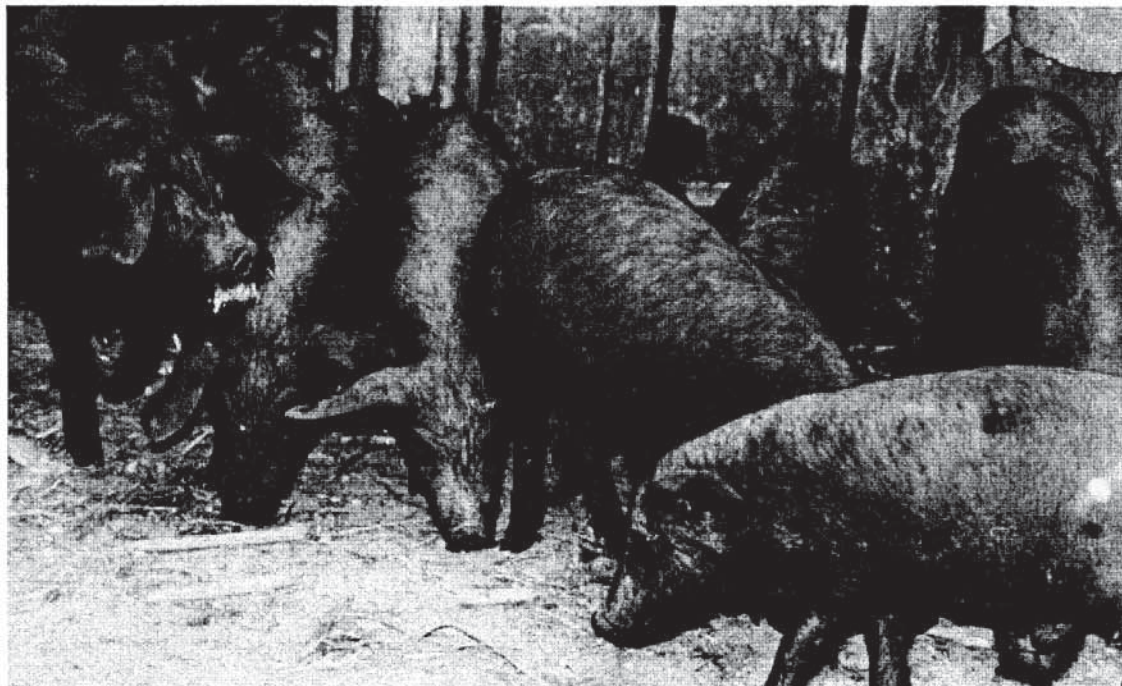
Očuvanju rijetkih pasmina domaćih životinja svijet poklanja veliku pozornost, znajući da bi njihovim nestankom došlo do značajnog smanjivanja genetske varijabilnosti. Osim toga, intenzivnom jednosmjernom selekcijom na ekonomski važna svojstva, oslabljena su konstitucijska svojstva: zdravlje i plodnost. Smanjenje genetske varijabilnosti i pogoršanje konstitucijskih svojstava uvjetovano je u zatvorenim, napose u malim stadima povećanjem inbridinga. Do bržeg smanjivanja genetske varijabilnosti dolazi kod vrsta domaćih životinja s kratkim generacijskim intervalom, a na to upućuju dostignuća u uzgoju svinja.

Primjenom metode kvantitativne genetike, prema postavkama Falconera (1960.), Lusha (1945.), Hazela (1945.), Hendersona (1963.) i dr. tijekom proteklih 30 godina ili kroz 15-20 generacijskih intervala ostvaren je veliki genetski napredak, napose u srednje visoko i visoko nasljednim svojstvima (tovna svojstva i mesnatost). Webb (1991.) upozorava na blizinu genetskih limita u selekciji svinja. On navodi da je u zemljama s razvijenim svinjogojstvom, efikasnost pretvorbe hrane u tjelesnu masu pokazala stopu rasta 1-2% godišnje, te da je za očekivati da će doći do bitnog smanjenja genetske varijabilnosti u tom svojstvu do kraja ovog vijeka. Radi navedenoga, izvori genetske varijabilnosti tražit će se u zemljama s manjim genetskim napretkom, u preostalim autohtonim pasminama, pa i u izvornim oblicima pojedinih vrsta domaćih životinja.

Očuvanju genetske varijabilnosti svijet je prišao sistematski, formiranjem banki podataka (1993.) o raspoloživim preostalim rijetkim pasminama i projektima očuvanja autohtonih pasmina. U FAO-ov projekt ("Project Identification Mission in CEE Countries") očuvanja rijetkih pasmina u Centralnoj i Istočnoj Europi, Hrvatska je uključena 1994. godine. Na očuvanju autohtonih pasmina domaćih životinja u nas do sada je učinjeno vrlo malo, te bi se moglo dogoditi da neke od preostalih pasmina isčeznu, a među njima je i crna slavonska pasmina svinja. Iako je genetski napredak u populaciji svinja u nas daleko manji nego u zemljama s razvijenim svinjogojstvom, očuvanju ove pasmine nužno je posvetiti punu pozornost, jer će se u skoroj budućnosti vjerojatno pokazati potreba za njenim uključivanjem u uzgojne programe svinja u svijetu i kod nas.

POVIJEST POSTANKA, OSNOVNE KARAKTERISTIKE I RASPROSTRANJENOST CRNE SLAVONSKE PASMINE SVINJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Crna slavonska pasmina svinja nastala je na imanju Karla i Leopolda Pfeiffera u blizini Osijeka kombinacijskim križanjem Lasaste mangulice s pasminama Berkšir i Poland Chine krajem prošlog i početkom ovog vijeka. Za tadašnje uzgojne prilike, to je bila pasmina s dobrim proizvodnim sposobnostima, što dokazuje priznanje koje je dobila na poljoprivrednoj izložbi 1873. godine u Beču, te visoka prodajna cijena u nekim zemljama Europe. Nedostatke ove pasmine (kratak trup, slabije razvijene noge i ugnuta leđa) pokušalo se otkloniti poslije II. svjetskog rata križanjem s Cornwell pasminom. Vjerojatnost da se ova pasmina selekcijom transformira u plemenitu pasminu je mala bez uvođenja krvi nove plemenite pasmine svinja, ako se uzme u obzir način njezinog stvaranja. Pasmine Berkšir i Poland Chine smatraju se netipičnim mesnatim pasminama, te su u zemljama svog postanka (Engleska i USA) potisnute novim plemenitim pasminama svinja. S obzirom da Hrvatska nema niti jedne vlastite pasmine svinja zadovoljavajućih proizvodnih sposobnosti, postojala je mogućnost da se od ove pasmine uključivanjem krvi novih plemenitih pasmina svinja, konsolidacijom svojstava uzgojem u srodstvu i oštrom selekcijom stvori pasmina dobrih proizvodnih svojstava prilagođena lošijim proizvodnim uvjetima seoskih gospodarstava.

Crna slavonska svinja po morfološkim svojstvima više sliči Mangulici, a u fiziološkim svojstvima bliža je Berkširu i Polland Chineu. Prema Hrasnici i sur. (1958.) krmače prase 7-8 prasadi teške 1.3 kg pri porodu. U ekstenzivnom tovu tjelesnu masu od 100 kg postižu s 12 mjeseci. U intenzivnom tovu koncentriranom hranom, prema Pavleku (1956.), tjelesnu masu od 100 kg svinje postižu sa 7-8 mjeseci. Novijih podataka o kretanju proizvodnih sposobnosti ove pasmine svinja nema, osim rezultata do kojih su došli Petričević i sur. (1988.). U komparativnom tovu Crne slavonske pasmine, križanaca s ovom pasminom i izrazito mesnatog sintetskog hibrida (Hypor), ustanovljeno je da nema nikakve razlike u brzini rasta između Crne slavonske i križanaca s Crnom slavonskom u brzini rasta, ali da su razlike u kakvoći polovica (postoci mesa, površina MLD-a) vrlo velike u korist Hypora. Kakvoća mesa crne slavonske pasmine i križanaca s ovom pasminom u odnosu na Hypora je bolja, što proizlazi iz većeg pH_1 i pH_2 , manjeg postotka vode u mesu, tamnije boje mesa i većeg postotka intramuskularne masti - IMM.

Selekcija na povećanje mesnatosti svinja imala je za posljedicu pogoršanje kakvoće mesa, a to se sastoji u povećanom udjelu blijedog, mekog i vodenastog mesa i smanjenju postotka IMM. Povećani udio vode u mesu izrazito mesnatih genotipova svinja postao je veliki problem mesne industrije, jer u preradi mesa dolazi do velikih gubitaka. S druge strane smanjivanjem postotka IMM ispod 2% pogoršavaju se organoleptička svojstva mesa (ukusnost i mekoća mesa). Petričević i sur. (1988.) navode da je postotak IMM kod Crne slavonske, križanaca s Crnom

slavonskom i Hypora iznosio 7.86, 2.86 i 2.23%.

Pouzdatih podataka o kretanju broja svinja crne slavonske pasmine u Hrvatskoj nema. U proljeće ove godine obilaskom sela u Posavini prema vlastitoj procjeni i dobivenim podacima od vlasnika preostalih svinja, broj krmača bi se mogao kretati između 50 i 70. Svinja Crne slavonske pasmine u manjem broju ima i u drugim krajevima Hrvatske. Međutim, treba naglasiti da će među preostalim po fenotipu Crnim slavonskim svinjama dobar dio biti križanci, te će se broj svinja ove pasmine još više smanjiti.

OČUVANJE CRNE SLAVONSKE PASMINE SVINJA

Radi očuvanja preostalih i povećanja broja svinja Crne slavonske pasmine do broja koji će omogućiti pravilan uzgoj ove pasmine, prvi bi korak morao biti odobravanje premije za ovu pasminu. Prošlogodišnjom odlukom Sabora o premiranju ugroženih pasmina u Hrvatskoj Crna slavonska pasmina je izostavljena.

Minimalni broj životinja za očuvanje neke pasmine prema Bodou (1994.) je 100 plotkinja.

Sljedeći bi korak morao biti formiranje saveza ili udruge uzgajачa ove pasmine, što bi omogućilo sagledavanje stvarnog brojnog stanja svinja, prikupljanje podataka o tjelesnim mjerama, identifikaciju životinja i evidentiranje podataka u Stočarskom selekcijskom centru. Na osnovi prikupljenih informacija o broju svinja po kategorijama (dobi), morfoloških i fizioloških karakteristika morao bi se napraviti detaljan program rada radi održavanja poželjne varijabilnosti i očuvanja ove pasmine "in situ" i "ex situ". Da bi se moglo smatrati da pojedine životinje pripadaju Crnoj slavonskoj pasmini potrebno je obaviti brojne analize na polimorfizam proteina, krvne grupe, imunogenetske čimbenike i dr.

ZAKLJUČCI

- Autohtona crna slavonska pasmina svinja u fazi je nestajanja, te se nameće potreba očuvanja preostalih svinja i povećanja populacije ove pasmine do broja koji će omogućiti očuvanje ove autohtone pasmine.

- Radi poticanja interesa vlasnika za držanje i povećanje broja Crne slavonske pasmine, treba odobriti premiju za ovu pasminu.

- Izraditi detaljan program očuvanja ove pasmine "in situ" i "ex situ" radi održanja poželjne varijabilnosti unutar ove pasmine.

LITERATURA

- Bodo I., 1994: Minimum number of individuals in preserved domestic animal populations 3rd International DAGENE Symposium, Zagreb-Pag, 27-30.9.1994.
- Falconer D.S. 1960: Introduction to quantitative genetics, ix+365, pp. Ronald Pres, New York.
- Hazel L.N. 1945: Genetics, 28, 476.
- Henderson C.R. 1963: In statistical genetics and Plant Breedings, NAS-NRC Publ. 982, 225.
- Hrasnica F., Ilačić D., Pavlović S., Rako A., Šmalcelj I., 1958: Specijalno stočarstvo, Poljoprivredni nakladni zavod Zagreb.
- Lush J.L. 1945: Animal Breeding Plans (3rd ed) Iowa State University Pres Ames.
- Pavlek V., 1956: Privredna raznost svinjogojstva i neki faktori koji utječu na njegovu ekonomičnost i proširenje, Zagreb, 1956.
- Petričević A., Kralik Gordana, Petrović D., 1988: Participation in quality of some tissue in pig carcasses of different production typers 34th International Congress of Meat. Science and Technology Preceedings, 68-70.
- Webb J., 1991: Near the limit for genetic progress? Pig International, August 1991, p. 11-14.
- World Watch list for domestic animal diversity, Ist edition, FAO, UNEP, Roma, 1993.

Adresa autora - *Author's address:*

Primljeno: 11. XII. 1995.

Prof. dr. Marija Uremović
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
10000 Zagreb, Svetošimunska 25